

Europa upprustar, men det råder inte samsyn

Introduktion

Det torde knappast ha undgått någon att kraftig upprustning nu står högt på dagordningen i Europa. Att det blivit så beror på att Europa upplever ett ryskt hot, samtidigt som Trump visat att han prioriterar goda relationer med Putins Ryssland: Man kan alltså inte förlita sig på stöd från USA längre och måste ta saken i egna händer.

Artiklarna nedan handlar om hur man ser på upprustningen i olika europeiska länder. De flesta säger sig vilja upprusta, men det finns även de som är emot, liksom det finns betydande meningsskiljaktigheter i vänstern, både den traditionella (socialdemokratin) och radikalare vänsterriktningar.

Mest positiv till upprustning är man i östra Europa, där det ryska hotet upplevs som akut. Polen är ett exempel på det.¹ Det viktigaste undantaget är Viktor Orbáns Ungern som snarare ser Putins Ryssland som en allierad i stället för ett hot.

I sydvästra Europa (Spanien och Italien) är det folkliga motståndet mot upprustning stort, vilket delvis beror på det geografiska läget (man upplever inte något hot från Ryssland), samtidigt som antimilitarismen, pga historiska erfarenheter, är stark.

Frankrike och Tyskland ligger mellan dessa ytterligheter, men skiljer sig åt såtillvida att i Frankrike är även stora delar av vänstern för upprustning, medan den är betydligt mer kritisk i Tyskland, i synnerhet gäller det partiet BSW kring Sahra Wagenknecht.²

Storbritannien är inte med i EU och ligger geografiskt ganska långt västerut, vilket gör att den allmänna opinionen inte uppfattar frågan lika brännande som på den europeiska kontinenten och i Norden.

Martin F

Innehåll

Polen – vänstern stöder upprustningen.....	2
Trots Trump – för Polen är det USA som gäller	4
Radikala vänstern i Frankrike böjer sig för internationella läget.....	8
Tyskland – föräldralöst utan USA:s beskydd. Redo ta försvaret i egna händer – tills vidare?	10
För britterna är krig historia och långt borta	12
Ökade militärutgifter tabu för vänstern i Spanien	14
Spanjorerna föredrar soldater beväpnade med spadar	15
Djup pacifistisk känsla präglar Italien.....	17
För Ungern är Ryssland inte något hot	19

¹ Detta gäller även Finland och de baltiska staterna.

² Man kan dock ifrågasätta om BSW överhuvudtaget ska räknas som ett vänsterparti, med tanke på dess prokapitalistiska ekonomiska politik, invandrarfientlighet m m. Se [I hästskons mitt](#) som även innehåller länkar till andra artiklar om BSW och det mer normala *die Linke*.

Polen – vänstern stöder upprustningen

Amélie Poinssot, *Mediapart*, 23 mars 2025

Pacifistiska åsikter är sällsynta i Polen. Vänstern i regeringsställning delar samma uppfattning som högern. Bara några enstaka, en liten minoritet, ifrågasätter militariseringen av landet.

”Från nu och fram till 2030 måste Europa, när det gäller armé, beväpning och teknologi, vara klart starkare än Ryssland. Och det kommer det att vara”, sade Donald Tusk inför Europarådet [i Strasbourg] den 20 mars. Strax innan han reste vidare till Bryssel uttryckte Polens premiärminister sin glädje över att se europeiskt försvar på väg att stärkas. ”Det har skett tack vare Polen”, sade han senare i Warszawa.

Och inom EU är Polen ett av de länder som driver på upprustningen av Europa. Ända sedan stridshandlingarna startade i Ukraina 2014 har Polen självt kraftigt ökat sina militärutgifter, på tio år har de mer än fördubblats. Målet är att en armé som idag består av 200 000 man ska rymma 300 000 inom tio år. Tusk har nyligen tillkännagett en militärutbildning i frivillig form samtidigt som Warszawa, tillsammans med de tre baltiska staterna, nyligen förklarade att man tänkte lämna Ottawafördraget, som förbjuder truppminor.

Planer som knappast blir föremål för någon kritik i Polen. Politiskt råder konsensus om militariseringen. Även partiet *Nowa Lewica* (”Nya Vänstern”), som ingår i den nuvarande regeringskoalitionen tillsammans med liberala högern, Medborgerlig plattform (Donald Tusks parti) och det agrara partiet PSL, står fullständigt bakom.

”Alla länder i Europa borde satsa minst 3 procent av sin BNP på försvarsbudgeten”, säger Anna-Maria Zukowska, gruppledare i parlamentet för *Nowa Lewica*. ”Ryssland är inte på väg att förlora det här kriget, man fortsätter att invadera Ukraina. Putin är bara ute efter en sak: att förlänga konflikten. Trump tror att han kan få honom på andra tankar, men han har ingen makt över honom. Putin är situationens herre.”

Zukowska är inne på sin andra period i ett parlament där vänstern har 26 deputerade av 460. Och hotet från Ryssland är så påtagligt här att nödvändigheten att vara redo att försvara sig, och det snabbt, tar över allt annat. ”Pandemin visade oss att det inte går att lita på saker som tillverkas långt borta, som i Kina, när man har akut behov av dem. Nu måste all militär utrustning tillverkas här, på europeisk mark.”

Där är man inte ännu: för närvarande kommer Polens militärmateriel främst från USA och Sydkorea ... 2020 motsatte sig *Nowa Lewica* för övrigt att Polen beställde F-35 stridsplan från USA i stället för att satsa på sociala utgifter. En attityd som partiet helt lämnat idag.

Vad skiljer då vänstern i Polen från andra politiska grupperingar? Anna-Maria Zukowska nämner några omröstningar nyligen då partiet motsatte sig avskaffandet av asylrätten. Men i ett land där sovjetiskt förtryck fortfarande lämnar öppna sår tenderar ryssarnas krigföring på andra sidan gränsen att skapa borgfred, något av en helig allians ... som löper risk att kraftigt försvaga vänstern.

Och Żukowska medger att hennes parti befinner sig i en svår situation. För om man vill fortsätta finansieringen av satsningen på försvaret utan nedskärningar av de sociala utgifterna i ett land med en redan reducerad välfärdsstat måste man höja skatterna. ”Och det är väldigt impopulärt ... I dagens Polen finns det bara två skattesatser, de högsta inkomsterna beskattas inte till mer än 32 procent och de många dotterbolagen till utländska företag beskattas nästan inte alls. Vi behöver ett system med progressiv beskattning som tar ut mer av de höga inkomsterna.”

Bygga motstånd bland medborgarna

Från början av Rysslands invasion av grannlandet har Polen visat prov på en solidaritet med Ukrainas folk utan motstycke i Europa. Den spontana generositeten var stark under den massiva flyktingströmmen de första veckorna, den ömsesidiga hjälpen har fortsatt efteråt ... känslan av gemenskap gentemot en gemensam fiende är uppenbar. Däremot har det inte synts till några manifestationer med krav på fred, ingen fredsrörelse har sett dagens ljus, och bland landets intellektuella finns ingen som gör sig till tolk för sådana åsikter.

Slawomir Sierakowski, ett känt vänsternamn och redaktionschef för tidskriften *Krytyka Polityczna* tog till och med, tillsammans med den amerikanske historikern Timothy Snyder, i februari 2022 initiativ till en insamling för att förse Ukrainas armé med drönare.

Ett tecken på denna atmosfär av konsensus: sociologen Weronika Grzebalska var, före 2014, en kritisk röst mot militariseringen av Polen. Det är hon inte alls idag. ”När man lever i detta land inser man att vi behöver försvara oss. Ingen trodde att Ukraina skulle bli attackerat, och ändå ... Man får inte tro att det aldrig kan hända Polen. Vi måste vara redo. Och om man vill göra sig hörd i den offentliga debatten måste man ta den frågan på allvar.” Det finns ändå nyanser, anser hon, och idag handlar hennes kritik om hur man ska hantera detta försvar.

Weronika Grzebalska är missnöjd med att den militära aspekten fått allt fokus. Utan att tala om beväpning av var och en måste man bygga ett motstånd bland medborgarna, säger sociologen som skrivit en avhandling om de polska kvinnorna under andra världskriget och traditionen av självorganisering av det polska samhället under olika regimer.

”Som i Skandinavien måste vår säkerhet baseras på flera pelare: de statliga institutionerna och lokala kollektiv; på företagen – i synnerhet inom energisektorn; civilsamhället där lärarna som måste utbildas i hur man ska bete sig i ett akut läge, kunna ge första hjälpen ...”

Kvinnorna skulle självklart spela en central roll i detta, framhåller hon, tvärt emot den plan för militär utbildning som Donald Tusk presenterat. ”Han öppnade den för män vid god hälsa ... Sedan sade man också att den skulle stå öppen för kvinnorna. Men varför riktar man sig inte direkt till oss? Sluta upp med att betrakta oss som oviktiga! Och tänk på att om fler kvinnor gick med i armén måste männen engagera sig mer i den privata sfären för att backa upp den insatsen ...”

Total ensamhet

Den unga klimataktivisten Dominika Lasota tvekar heller inte om att man måste ”vara redo”, för ”Putin kommer inte att hejda sig”. Och då spelar det ingen roll att en sådan politik av upprustning inte har det minsta ekologiskt över sig. ”Satsa på vårt försvar och utbilda alla i civilförsvar är dessvärre nödvändigt”, säger studenten i statsvetenskap och som var ett framträdande namn i klimatdemonstrationerna i Polen. ”För oss är kriget i Ukraina inget avlägset. I själva verket är det kriget också vårt.”

De är sällsynta, och man får leta ett tag, men det finns ändå några röster som låter annorlunda. Tymoteusz Kochan, som ifjol gav ut en bok om rysk och amerikansk imperialism, är en av dem. Han är övertygad om att polackerna inte har någon lust att kriga. Denne unge specialist på marxistisk filosofi, bosatt i Szczecin i nordost, anser det vara ”en skillnad mellan å ena sidan vad som egentligen rör sig i samhället och vad eliten ruvar på och som vidarebefordras i medierna. Om Polen som samhälle är pro-ukrainskt betyder det inte att man vill se kriget fortsätta. Och kriget ligger definitivt inte i folkets intresse.”

Enligt Tymoteusz Kochan är det rädslan att stå näst i tur på Putins lista som gör att folk idag går med på den ledande klassens politik. Och rädslan för att bli anklagad för att vara pro-rysk, rent av en rysk agent, om man uttalar sig för fred. ”Personligen tror jag inte risken är så stor

för en rysk invasion av Polen. Ryssland har inte resurser till det och vi är ju medlem av Nato. Att tänka sig en direkt konfrontation då verkar vara ett orealistiskt scenario ur Moskvas perspektiv.”

Framför allt finns det två vinnare på denna militarisering och det kommer inte att vara Polen. ”Vapentillverkarna i USA och Ryssland tjänar enormt på detta krig”, säger denne trettioåring, som anser att Polen främst behöver pengar till sina universitet, hälsovårdssystemet och arbetslöshetsersättningen – dvs områden där landet är på efterkälken inom EU.

Och så går han in på den komplexa frågan om vänstern och pacifismen: ”Före första världskriget var all vänster i Europa för ökade militärutgifter. Lenin och Rosa Luxemburg, som var emot, tillhörde bara en liten minoritet, också inom vänstern. Socialdemokratin i Europa röstade då för krig ... Vi har en liknande situation idag.”

Tymoteusz Kochań inser att det idag bara är en liten majoritet som delar sådana uppfattningar. Roman Kurkiewicz tillhör en generation över honom men delar fullständigt hans åsikter. ”Vara pacifist i dagens Polen är att uppleva en känsla av total ensamhet”, säger denne 60-åriga journalist, krönikör i *Przeгляд*, en vänstertidning med 10 000 i upplaga. ”Ingen lyssnar på oss och varken politiker, medier eller ens den akademiska världen står för något alternativ. Inte för att jag känner något behov av att göra mig hörd, men jag förstår inte varför inte folk reagerar.”

Han kallar sig ”ett barn av kriget”, under uppväxten fick han höra sina föräldrar och far- och morföräldrar berätta om grymheterna. Han erinrar om att Warszawa var ”ett ruinfält” efter andra världskriget och frågar sig nu: ”Hur kommer det sig att vi efter allt detta inte klarar av att förstå att man måste slåss i andra former än med vapen?”

Det står klart att landet är stöpt i en kultur där kriget spelar stor roll. På museer och i oräkneliga monument framställer polackerna som hjältar, trots alla nederlag och tragiska förlopp. När museet över andra världskriget i Gdansk öppnades 2017 uppstod polemik: uttrycket ”aldrig mer detta” hade enligt en del fått för stor plats...

I dagsläget är det snarare det latinska uttrycket *Si vis pacem, para bellum* som gäller, Om du vill fred, förbered dig på krig. ”Men om man vill ha fred måste man också verka för fred!”, säger Roman Kurkiewicz ilsket. ”Det är vad vänstern borde säga, men *Nowa Lewica* tillhör snarast mitten i ett land som håller på att bli extremhöger.”

Ett land som så fruktar de ryska fasorna att man blundar för det andra kriget vid Europas portar, Israels massakrer i Gaza. ”Folk ser inte sambandet”, muttrar Kurkiewicz. Och om de flesta medier fortsätter, som fallet varit i tre år, att pryda sig med en ukrainsk flagga i solidaritet med grannfolket syns nästan inga spår av palestiniernas sak i det offentliga rummet i Polen.

Trots Trump – för Polen är det USA som gäller

Amélie Poinssot, *Mediapart*, 18 mars 2025

USA:s nya hållning till Ukraina har blivit en chock för Polen, men man tänker ändå inte överge sin långvariga partners militära paraply. Och i förhållande till de internationella omvälvningarna är det avgörande fortfarande rädslan för den urgamla fienden, Ryssland.

Kan fransmännen tänka sig att dö för Suwalki-korridoren? Frågan ställd på förstasidan av veckoutgåvan av den ansedda polska tidningen *Gazeta Wyborcza* är förstasidans retorisk. Ingen i Frankrike känner till denna sextio kilometer breda polska landremsa på gränsen till Litauen. Ur polskt perspektiv utgör den emellertid en påtaglig svaghet. Det är via den som Ryska

Federationens armé skulle kunna attackera. Mellan den högt militariserade ryska enklaven i Kaliningrad och ett Belarus knutet till Moskva skulle denna landremsa på en slätt utan något naturligt hinder kunna bli den nödvändiga genomfarten.

”För oss, på Natos östfront, är det ryska hotet påtagligt”, säger en militär expert i en intervju över ett helt uppslag i tidningen. ”Men ju längre västerut man befinner sig desto mindre känner länderna av något direkt militärt hot. Den ryska expansionismen handlar inte bara om att dö vid fronten eller i Gulag.”

Och där ligger just Polens öde att efter kommunismens fall och utträdet ur sovjetblocket 1989 känna sig missförstått av detta ”gamla Europa”, som inte kunnat trygga landets säkerhet när det som bäst behövdes. Frankrike får skäppan full, vilket ingen glömmer att påminna en fransk journalist på återbesök på polsk mark, där man mer än gärna framhåller all den förtret fransk diplomati vållat i två decennier.

Men i den uni-polära värld som uppstått ur ruinerna av Sovjetunionen var det självklart att vända sig till USA, för övrigt ett stort mottagarland av polsk diaspora. Redan 1999, innan man kom med i EU, anslöt sig Polen till Nato och kunde i samma veva erbjuda USA att installera militärbaser på sitt territorium.

”Polen utsåg USA till första rangens partner”, säger Kinga Torbicka, professor vid avdelningen för strategiska studier på Warszawas universitet. ”I Polens strategiska plan för nationell säkerhet, omarbetad 2020, framgår det tydligt: landets säkerhet vilar på partnerskapet med Nato och EU och landets viktigaste strategiska samarbetspartner är USA.”

Ett stenkast från Place Wilson i Warszawa träffar vi sociologen Mikolaj Rakusa-Suszczewski. ”Polen, men också alla andra länder i Centraleuropa, har tenderat att idealisera USA”, säger denne professor vid Centrum för Europastudier vid universitetet i Warszawa. ”Raka motsatsen till Frankrike som alltid förhållit sig skeptiskt gentemot USA och idealiserat Ryssland. Det är historiens erfarenheter som talar: för oss är Ryssland synonymt med destruktiva händelser för Polen.”

Inte bara under kommunistperioden och andra världskriget då *Russkies* lämnade förfärliga spår efter sig i ett land där historiska trauman lätt kommer upp till ytan, också för de unga generationer som fötts decennier efteråt ... Utan också Polens delningar på 1700- och 1800-talet då Preussen, Österrike-Ungern och Tsarryssland mellan sig delade på territoriet. För Polen utgör Ryssland ett ”existentiellt hot” hörs det återkommande i samtalen.

Värsta scenariot

Redan när ryssarna började kriga i Ukraina 2014 och därefter invasionen i februari 2022 bekräftades farhågorna bara: på denna plats i Europa betraktas regimen i Ryssland enhälligt som imperialistisk, blodig och hänsynslös mot den svagare. Om läget just nu också inspirerar manusförfattare – *Przesmyk* (”korridor” på polska) heter en av de senaste tv-serierna – har de styrande i Polen de facto sedan länge förberett sig på värsta sortens scenario.

Sedan 2014 har Polen avsevärt ökat militärutgifterna och de tre senaste åren har detta accelererat. Mellan 2014 och 2025 har försvarsbudgeten gått från 1,85 procent av BNP till 4,7 procent. Därmed är Polen, tillsammans med de baltiska staterna, ett av de länder i EU som proportionellt satsar mest på militärutgifterna. Enligt regeringens planer kommer landets armé, som idag består av 200 000 man att uppgå till 300 000 om tio år.

Det är USA, med Sydkorea på andra plats, som levererar den mesta materielen till denna galopperande militarisering. Länderna i EU – och i synnerhet Frankrike – återfinns knappt på listan över de avtal på väg att ingås som Kinga Torbicka sammanställt för en artikel åt den europeiska tankesmedjan *Fondapol*.

Trehundrasextiosex stridsvagnar av modell Abrams har redan levererats. Stridsflygplan av typ F 35, helikoptrar av modell Apache och Black Hawk, patrullfordon – redan levererade. I de köpeavtal som är på väg att ingås just nu möter USA bara konkurrens av Sydkorea, som är snabbare på tillverkning och som i stor skala till Polen sålt utrustning av typ K9 Thunder och K239 Chunmoo.

Kort sagt, just nu är Polen helt och hållet beroende av USA för sin egen armé. ”Avtalet kan löpa ända upp till fem år, från undertecknandet till leverans av och utbildning på materielen”, säger Kinga Torbicka, som inte ser hur det skulle gå att ifrågasätta dem då Polen ju utgör en så viktig marknad för USA.

Samma gäller merparten av USA:s installationer i landet. En del som den anti-missil sköld som stod färdig att tas i bruk i slutet av förra året i Redzikowo vid Östersjökusten är resultatet av förhandlingar mellan Warszawa och Washington ... påbörjade för tjugo år sedan.

Lech Walesas ”avsmak”

Idag finns 10 000 amerikanska soldater i Polen, mellan de egna baserna och Natos, främst i landets norra, östra och sydöstra delar. Och målet, enligt det avtal om militärt samarbete som undertecknades 2019 av Donald Trump och dennes polske kollega Andrzej Duda – kvar på sin post fram till presidentvalet i maj – är att det 2035 ska vara 20 000 amerikanska soldater. I gengäld lyckades Polen häva visumtvånget till USA.

”Det är delar av USA:s avskräckning och för ögonblicket finns inget som tyder på att det skulle vara ifrågasatt”, framhåller Kinga Torbicka. ”I Centraleuropa är Polen samarbetspartner nummer ett för USA. Det handlar om kontrakt värda miljarder dollar.”

Inte oväntat orsakade den förödmjukelse Donald Trump den 28 februari utsatte Volodymyr Zelenskyj för och därefter beslutet, om än temporärt, att avbryta det militära biståndet till Ukraina stor uppståndelse här. ”Att USA, som i Polen ses som kvintessensen av demokrati, börjar förhandla med Ryssland, det kom som en chock för allmänna opinionen här”, säger Nikolaj Rakusa-Suszczewski. Så till den grad att ett fyrtiotal tidigare oppositionella under kommunistregimen, bl a Lech Walesa, författade ett öppet brev till Donald Trump där de uttryckte sin ”bestörtning” och den ”avsmak” de kände efter Trumps uppläxning av Zelenskyj.

I den nya världsordning som är på väg att uppstå är Ukrainas framtid avgörande för Polen. Sedan 1989 har man konstant försvarat grannens oberoende. ”Polen vill inte vara Europas östgräns och ha Ryssland vid porten. Det är en orsak till engagemanget för Ukrainas folk”, säger Kinga Torbicka.

För Pis (Lag och Rättvisa), den ultrakonservativa högern i Polen vars ideologiska närhet till Donald Trump är uppenbar, och som fortfarande uppstår statschefsämbetet i ett slags samboende med regeringen, förändras paradigmet inte det minsta för tillfället: relationen med USA kommer i första hand. Andrzej Duda var till och med förste europeiske statschef att träffa Trump efter återvalet inom ramen för ett evenemang i Washington den 22 februari anordnat av republikanska partiet. Duda pläderade då för ökad amerikansk närvaro i Centraleuropa.

”EU är inte kapabelt att skydda sig mot Ryssland utan USA”, säger utan omsvep Jacek Saryusz-Wolski, talesperson inom PiS för internationella frågor och som länge suttit i Europaparlamentet (då som medlem av det andra högerpartiet i Polen, Medborgarplattformen). ”Vi är mot denna antiamerikanska våg som breder ut sig i Västeuropa, i stället måste vi återställa Europas lojalitet med amerikanerna.”

Och det genom att få ett slut på EU:s militära skuld gentemot Washington: ”Alla länder i Europa, och inte bara de som gränsar till Ryssland, borde satsa 5 procent av sin BNP på försvaret. På Natos östflank måste vi göra oss redo för krig inom tre till fem år. Det kanske svider för den europeiska elitens egon men president Trump har gjort säkerheten på kontinenten en stor tjänst. Han har fått Europa att vakna och förse sig med kraft till upprustning. Efter tre år av ryskt krig i Ukraina gick elektrochocken äntligen hem.”

Inom den liberala högern i Medborgarplattformen är man inte lika säker. För närvarande nöjer man sig med försiktiga uttalanden och försöker behålla lugnet så gott det går. ”Vår säkerhet vilar på två pelare, den transatlantiska alliansen med USA och Nato, och EU”, säger till *Mediapart* Pawel Wronski, talesperson för Polens utrikesministerium. ”Vi tänker inte skära av banden till de förra och ägna oss mer åt Europa. Inget tyder på någon förändring av våra militära avtal med Washington.”

Pawel Wronski medger att den polska regeringen alls inte förutsåg USA:s helomvändning. ”Men för oss innebär det inte slutet för det amerikanska paraplyet. I stället början på att vi skapar ett eget paraply.” Och tar som exempel det polska förslaget om att skapa europeiska bataljoner för snabb intervention i väntan på den stora europeiska armé som det är svårt att se vem som skulle leda.

”Regeringen inser att man måste utvecklas, på grund av oförutsägbarheten hos Trump-administrationen”, säger Kinga Torbicka. ”För ögonblicket försöker man dra så många fördelar som möjligt av Polens ordförandeskap i EU.”

”Östlig sköld”

Polens premiärminister Donald Tusk har redan, inom ramen för planen ”Återupprusta Europa” som nyligen antogs i Bryssel, fått igenom att via EU-budgeten stärka Polens yttre gränser. För landet barrikerar sig: i slutet av förra året inledde man en satsning värd 10 miljarder zloty (cirka 2,4 miljarder euro) på att under tre år färdigställa sin ”östliga sköld”: en Maginotlinje version tjugoförsta århundradet vid kusten och östflanken.

Ett 700 kilometer långt och 50 kilometer brett projekt bestående av murar, anti-stridsvagnshinder, skydd mot drönare, patruller – som Warszawa inlett på egen hand innan Donald Trumps bullrande återkomst till makten. Planerna på en ubåt av fransk-tysk-svensk tillverkning som den polska regeringen önskat sig har däremot ännu inte kunnat förverkligas.

Warszawas band till Washington förblir därmed regel, trots det skalv Trump åstadkommit. Men det finns anledning att resa en del invändningar. Det anser i varje fall Jakub Dymek, presentatör av ett rätt uppmärksammat tv-program om geopolitik. ”USA har bytt programvara utan att Polen lagt märke till det”, säger han. ”Här följer man fortfarande det gamla systemet. De senaste trettio åren har den polska eliten varit så säker på att USA varit garanten för vår säkerhet att den har svårt att resonera på något annat sätt.”

Jakub Dymek är 36 år. ”För min generation är vändpunkten inte 1989 utan 2003.” Ett avgörande ögonblick i Polens USA-vänliga historia: just när man skulle gå med i EU bestämde man sig för att skicka trupper till Irak till stöd för USA. Frankrikes president Jacques Chirac hötte nedlåtande med pekfinger mot de länder ”som missat ett bra tillfälle att hålla tyst”, något som togs mycket illa upp i Warszawa. Men, ”han hade ju rätt!”, säger Dymek. ”Kriget var kriminellt. Men vår elit var förblindad av viljan att sluta upp bakom vår bundsförvant och det gäller fortfarande: vi har svårt att tänka oss någon strategisk autonomi.”

Enligt hans uppfattning är det ett misstag att tro att Polen ska kunna bibehålla sin relation med USA som tidigare och att det räcker med att försöka hålla sig väl med Trump. ”Trump respekterar inte fogliga personer, att ge efter för alla hans krav är en farlig utförlöpa ...” Sanningen är att Polens regering sällan befunnit sig i en så obekväms sits. Och att man nu

måste hittas nya allierade i en värld som förändras varje dag. Varför inte närma sig Kanada – som har allt intresse av att närma sig Europa – och Turkiet, som ju är fientligt inställt till Ryssland?

En ansedd stämning i Polen är den tidigare diplomaten Bogdan Goralczyk. Och han är övertygad om att det måste bli en förändring: ”Om vi för tillfället inte har något annat alternativ än att behålla det amerikanska paraplyet måste vi också snarast möjligt hitta andra möjligheter.” Och de finns inte inom EU, ”en institution för *soft power* med långsamma beslut i ett läge då vi hamnat i en epok av *hard power* där det är bråttom att agera.” I det perspektivet verkar en diversifiering av antalet samarbetspartners vara det enda med några utsikter för Polen.

Radikala vänstern i Frankrike böjer sig för internationella läget

Mathieu Dejean, *Mediapart*, 23 mars 2025

Även om delar av den radikala vänstern fortsätter att agera för att ”sätta stopp för marschen mot kriget” överskuggas den klassiska antimilitarismen ändå till stora delar av det rådande internationella läget. I en blandning av bestörtning och oförmåga att göra sig hörd pågår i det tysta en nyorientering.

Något av upprorisk iver att skaffa argument råder på 87 rue du Faubourg-Saint-Denis i tionde arrondissementet i Paris onsdagskvällen den 19 mars. I den lokal som tillhör lambertisterna i *Parti ouvrier indépendant* (POI) [Oberoende arbetarpartiet] pågår ett offentligt möte anordnat av *Cercle d'études Pierre-Lambert* med temat ”Marschen mot kriget, hur stoppa den?”

I talarstolen, och inför cirka 100 åhörare, går Jérôme Legavre, medlem av POI och parlamentsledamot för *La France Insoumise* (LFI), [vänsterradikala Det okuvliga Frankrike], till attack mot ”krigspropagandan” och ”stämningar av hjärntvätt” i syfte att främja upprustningen.

Efter frontalkollisionen mellan Donald Trump och Volodymyr Zelenskyj [i Vita huset] stöds upprustningen av en majoritet i Frankrike. Även om det finns olika syn på hur man ska försvara sig och varningar för att en nyliberal chock hotar har vänstern böjt sig inför en verklighet präglad av imperialistiska och krigiska hot från Trump och Putin. På något undantag när.

”Man skaffar inte sådana berg av ammunition, missiler och vapen utan risk för katastrof”, säger Jérôme Legavre, som i stället vill satsa på att ”ukrainska och ryska desertörer” ska få slut på kriget. Men denna klassiska antimilitaristiska hållning är han rätt ensam om på den politiska scenen.

Som parlamentsledamot har Legavre från första början – till skillnad från det LFI han representerar – motsatt sig att skicka vapen, alla sorters vapen, till Ukraina. I december 2022 var han också den ende i nationalförsamlingen som röstade mot en resolution till stöd för Ukraina. Han har blivit anklagad för att blunda för den ryska imperialismen på grund av ”campism”, att säga att båda läger är lika goda kålsupare. Själv kallar han sig internationalist och antiimperialist. ”I detta krig står maffia-oligarkin kring Putins ruttna och tyranniska regim mot ett Väst i tjänst hos rustningsindustrin”, säger han.

Minnen väcks till liv

Han understryker att han politiska gruppering, som en gång hette *Organisation communiste internationaliste* (OCI), inte alls är ”pacifistisk”: under Algerietkriget stödde man den *Mouvement national algérien* som leddes av Messali Hadj. Och han påminner om den ”revolutionära defaitism” som Lenin stod för under första världskriget och antimilitarismen hos de socialister som samlades på Zimmerwald-konferensen 1915. Ett synsätt som andra delar av vänstern betecknar som anakronistisk.

”Den teorin härstammar från tiden före fascismen, den svarar inte längre mot en verklighet där civilsamhället måste stå upp mot Putin-regimens förtryck och krigsförbrytelser”, säger Christian Varquat, medlem av internationella utskottet i *Nouveau parti anticapitaliste* (NPA). Sedan dess har andra världskriget och hur en del radikalpacifister agerade då gjort det synsättet omöjligt. Som när [OCI:s tidning] *La Vérité* i juni 1944 förklarade att ”Roosevelts befrielse är lika mycket värd som Hitlers socialism”.

”Efter 1945 är det snarast Motståndsrörelsen, en rörelse för väpnat nationellt oberoende, som dominerat föreställningsvärlden hos vänstern i många länder”, säger historikern Gilles Candar – även om den pacifism Jean Jaurès företrädde 1914 fick ny kraft under kolonialkrigen, bl a Vietnamkriget.

Idag leder nya konflikter och den klara brytning Donald Trump står för beträffande Ukraina till ovanliga omgrupperingar i ett läger med sedan länge väl etablerade positioner på grund av att krig förblivit okänt på den europeiska kontinenten.

”Rysslands invasion av Ukraina har möblerat om linjerna”, säger historikern Éric Fournier, medförfattare till boken *À bas l'armée! L'antimilitarisme en France du XIXe siècle à nos jours* [Ned med armén! Antimilitarism i Frankrike från 1800-talet till modern tid], (Éditions de la Sorbonne, 2023). ”Bland antimilitarister råder både en sorts bestörtning och en avvaktande hållning, även om frihetliga socialister återupplivat minnet av anarkisten Machno. Den tidigare bestämda uppfattningen – nej till kriget som bara gynnar de stora vapentillverkarna, föraktet för officerarna – har förändrats genom Ukraina. Det var lättare att engagera sig för kurdiska miliser i Syrien än för en grupp som strider för att slå vakt om en stat.”

NPA, som är aktivt i Europeiska nätverket för solidaritet med Ukraina och stöder *Sotsialnyi Ruch* [Sociala rörelsen], en ukrainsk vänsterorganisation med medlemmar som strider i armén och klart tar ställning för Ukrainas motstånd mot den ryska invasionen. ”Helt oberoende av den nyliberala regeringen i Ukraina och västliga stormakter”, säger Christian Varquat.

”Det är inte bara regeringen Zelenskyj som begär vapenhjälp, utan alla de delar av samhället som gör motstånd mot det ryska angreppet”, sade ekonomen Catherine Samary, medlem av *Attac* och NPA, i en intervju med *Mediapart*. ”Att slå fast nödvändigheten av möjligheter att försvara sig är inte att uppmuntra till krig. Utan det skulle diplomati gå att sammanfatta som en vädjan om barmhärtighet”, säger Oleksandr Kyselov, medlem av ledningen för *Sotsialnyi Ruch* till tidningen *L'Anticapitaliste*. Det är den balansgången, varken aningslöshet eller krigsdyrkan, som motståndet mot kriget inom vänstern går att sammanfatta som.

Skillnaden mellan antimilitarism och pacifism

Historiskt strider inte antimilitarismen mot väpnat stöd till folkens motståndskamp. ”Antimilitaristen skiljer sig från pacifisten genom sin systematiska fientlighet mot militära institutioner och framför allt befälsordningen, yrkesofficerarna gick lätt att koppla samman med reaktionära aristokrater. Men denna fientlighet gentemot kaserner och uniformer, som jämfälls med en slavmentalitet, är inte alls lika med att säga nej till folkliga arméer och medborgarméer”, säger historikern Éric Fournier.

Efter omvälvningen inom Nato och uppgörelsen Trump-Putin bakom ryggen på Ukraina återupplivade gruppen *Soulèvements de la Terre* [Jordens uppror] minnet av antimilitarismen genom att bilda organisationen ”Krig mot kriget” och uppmana till ”avrustning av militarismen”. Denna organisation riktade sig mot ”militära ingripanden [Frankrikes] i Sahel-området, Nya Kaledonien, Martinique och Mayotte” och mot ”det inrikeskrig som polisen med militära medel bedriver främst mot icke vita och minoriteter.”

Men de geopolitiska omvälvningar kriget i Ukraina medfört har förändrat situationen. Numera vill organisationen arbeta för en linje som passar alla krigsmotståndare, till helt nyligen präglade av en alltigenom USA-fientlig syn på internationella relationer men som överrumplats av den senaste utvecklingen och gör det nödvändigt med en intellektuell omställning. ”Närmandet Trump-Putin gjorde att alla som varit motståndare till den transatlantiska alliansen hamnade i en form av bedövning. En mångårig retorik fick omprövas”, säger Éric Fournier.

De Gröna, som redan tidigare med åren kraftigt modifierat sitt pacifistiska arv, bekräftade den förändringen redan från början av Rysslands invasion i Ukraina. Även om det fortfarande finns nyanser där vekar den tid svunnen då partiets presidentkandidat Éva Joly kunde föreslå att militärparaden på nationaldagen den 14 juli skulle avskaffas. ”Att avvisa campismen handlar om att analysera en konflikt sådan den är och inte som man skulle vilja att den var. Det räcker inte med att bara hylla ukrainarnas hjältemod, de måste få stöd”, säger Jérôme Gleizes, vice ordförande i den gröna gruppen i stadshuset i Paris, på sin blog.

Samtidigt som stormakter fientliga till liberal demokrati och med expansionistiska ambitioner växer, från Putin och Trump till Xi Jinping och Narendra Modi, minskar utrymmet för pacifismen lika mycket. ”Ett absolut avståndstagande från försvaret och den logik som följer av det får räkna med att förbli en mycket liten protesterörelse och mer som tröst för tigerhjärtan”, säger Gilles Candar. Den antimilitarism som uttrycker kritik av militarism och stöd till de folk som kämpar för sitt självbestämmande har större möjligheter att göra sig hörd i den militära eskalering som verkar vara på gång.

Tyskland – föräldralöst utan USA:s beskydd. Redo ta försvaret i egna händer – tills vidare?

Elsa Conesa, *Le Monde*, 26 mars 2025

I ett Tyskland där pacifismen nyss var utbredd har den nu bara stöd av den radikala vänstern och extremhögern.

Det var knappt ordet ”fred” uttalades. Den hetsiga debatten i Förbundsdagen den 18 mars om en konstitutionell reform i syfte att frigöra medel för tysk återupprustning handlade mer om riskerna med skuldsättning, den ideologiska helomvändning som de konservativa i CDU gjort under sin nye ledare Friedrich Merz, om svikna vallöften i den nyss avverkade valkampanjen ... men nästan inte alls om själva kärnfrågan: de hundratals miljarder euro som nu frigjorts för att på sikt finansiera den tyska armén. Som om det rådde konsensus om behovet att massivt upprusta landet. Eller att det nu blivit nästan omöjligt att motsätta sig upprustningen, till och med för folkvalda, och många av deras väljare, som vuxit upp på 1980-talet under den berömda parollen *Frieden Schaffen ohne Waffen* [Skapa fred utan vapen], samlingsropet med rötter i protestantismen för ett antimilitaristiskt Tyskland.

Har Tyskland gjort slut med pacifismen? Den ideologiska vändningen går tillbaka på den *Zeitenwende* [epokskifte] som förbundskansler Olaf Scholz utropade tre dagar efter invasionen i Ukraina i februari 2022 för att förbereda landet på att man måste satsa på

försvaret. Men till och med då höjdes röster för att undvika ”en global rustningsspiral” och ”sträva efter världsfred”, som i ett öppet brev till Olaf Scholz från ett trettiotal intellektuella i april 2022. Donald Trumps seger och hans uttalade ointresse av Europa har fått attitydförändringen att accelerera i ett land som nu är helt redo att ta sitt ansvar militärt, utan sin historiske beskyddare.

Nu är det bara partierna inom den radikala vänstern som öppet manifesterar något motstånd mot upprustningen, i första hand den kring Sahra Wagenknecht, grundare av BSW, *Bündnis Sahra Wagenknecht*, med stark förankring i östra Tyskland och fientlig till vapenleveranser till Ukraina. Nu har hon lyft fram begreppet *Kriegskredit* som för tankarna till första världskriget och den splittring det ledde till av vänstern [inte bara] i Tyskland. Den 18 mars viftade hennes representanter mitt under överläggningarna i förbundsdagen med plakat med texten ”1914 som 2025, nej till krigskrediter”. Ett uttryck som omedelbart följdes upp på sociala medier.

Under debatten den 13 mars gisslade Sahra Wagenknecht socialdemokraterna i SPD ”som ända till i förrgår intalade sina väljare att man var ett parti för fred och som ville satsa på nya vägar, broar och skolor, men som nu är för obegränsade krigskrediter för en ny tysk militarism som en politiker som Willy Brandt inte kunnat föreställa sig, ens i sina värsta mardrömmar.”

Militärtjänst – ett känsligt ämne

Den ”fredsretorik” som gjort att hennes parti kunnat ta plats i flera delstatsregeringar efter regionalvalen i höstas har ändå tappat i popularitet efter Donald Trumps seger och i parlamentsvalet den 23 februari lyckades hennes parti inte nå de 5 procent som krävdes för att också i fortsättningen vara representerat i förbundsdagen.

Extremhögern i AfD, *Alternative für Deutschland*, går mer försiktigt till väga och är på samma gång för en stark armé och nära relationer till Moskva. Nu nöjer man sig med att mana till diplomati. ”Gör inte Öst och Väst till fiender samtidigt, satsa på diplomati” sade Peter Boehringer, parlamentsledamot för AfD, i Förbundsdagen den 13 mars. ”Det kommer då att behövas tiotals miljarder mindre för armén. Dessutom vet vi inget om den försvarspolitik som döljer sig bakom de nya obegränsade militära utgifterna.”

”Det är mycket svårt att vara pacifist idag”, säger statsvetaren Aiko Wagner vid *Freie Universität* i Berlin. ”Inte bara för att ingen kan påstå att en snabb fred finns inom räckhåll i Ukraina. Utan för att man som pacifist riskerar att förknippas med ytterlighetspartier som BSW eller rent av AfD. Att vara pacifist av det slag de Gröna står för, eller helt enkelt på grund av sin kristna tro, har blivit något mycket komplicerat.”

Men är Tyskland ändå redo till krig? Politikernas stora försiktighet beträffande återinförande av den militärtjänstgöring som avskaffades 2011 visar att frågan förblir både ytterst känslig och impopulär. Åttio år efter andra världskriget har landet ännu inte helt och hållet slutit fred med sin armé.

I kommunen Zwickau i Sachsen har det kommunala styret förbjudit *Bundeswehr* att göra reklam på offentliga byggnader och i andra sammanhang – ett beslut som tillkom på initiativ av lokala representanter för BSW, men som i omröstningen också fick stöd av kristdemokraterna i CDU och socialdemokraterna i SPD. Även i Thüringen och Brandenburg har de koalitionsöverenskommelser som ingåtts efter regionalvalen i höstas försvårat för armén att fortsätta de regelbundna presentationer som förekommit i skolorna – och som redan tidigare omgärdats av hård kontroll av federala lagar.

”Myten” om pacifism

Den senaste tiden har en del försök gjorts att föra fram pacifistiska argument. Som den unge journalisten Ole Nymo, 27, som i en omstridd debattartikel i veckotidningen *Die Zeit* den 25 juli 2024 gick till våldsamt attack på förslaget om att återinföra militärtjänstgöringen. ”För en ung man som jag är det svårt att förstå varför jag skulle svära trohet till politiker som inte tvekar att placera mig i lågavlönade sysselsättningar för att stimulera tysk tillväxt. Än mindre förstår jag hur man kan kräva av oss unga att garantera landets stridskapacitet”, utropade han och hävdade i förbigående att ”en betydande del av befolkningen hellre lever under utländskt herravälde än dör i strid”. Senare har han gett ut en broschyr med titeln *Warum ich niemals für mein Land kämpfen würde* [Varför jag aldrig tänker slåss för mitt land] och som ett tag platsade på veckotidningen *Der Spiegel*s lista över bästsäljare.

Det är ändå en myt att tyskarna varit pacifister under efterkrigstiden, säger Timo Graf, forskare vid *Bundeswehrs* Center för militärhistoria och samhällsvetenskap. Där gör man varje år en omfattande enkät över hur den allmänna opinionen i Tyskland ser på försvar och säkerhet. ”De mätningar vi gjort sedan 1966 visar att en majoritet av tyskarna aldrig varit pacifister. Det har inte förändrats efter Ukraina och vi ser inga skillnader mellan generationer”, säger han.

Allt tyder på att tyskarna ”vill att armén ska skydda dem”, även om de är skeptiska till uppdrag utanför landets gränser. Framför allt är ”en stor del tyskar motståndare till att Tyskland antar en ledarskapsroll militärt i Europa”, fortsätter han. ”En utbredd uppfattning är att när Tyskland tar på sig ledarskapet kan det sluta i tragedi. USA:s beskydd gjorde det möjligt för oss att skylla oss bakom det, och betala för det. Samhället som helhet har fostrats i den kulturen. Därav chocken över USA:s reträtt”, tillägger han.

Om tyskarna inte motsätter sig upprustningen beror det också på att den än så länge inte berör dem direkt. ”För ögonblicket finns inget i det paket Friedrich Merz lagt fram som gör ont”, säger Max Krahe, medgrundare till och en av cheferna för tankesmedjan *Dezernat Zukunft*. ”Men skulle bli förvånad om det varar. När frågan om militärtjänstgöring återkommer och det blir tal om att skära i budgeten för annan offentlig service råder ingen tvekan om att det kommer att väcka debatt.”

För britterna är krig historia och långt borta

Cécile Ducourtieux, *Le Monde*, 27 mars 2025

Trots perspektivet att USA:s säkerhetsgarantier för Europa ska upphöra eller ett eldupphör i Ukraina på Moskvas villkor är krig i Storbritannien något som tillhör historien. Britterna talar varmt om sitt ärorika militära förflutna och präglas av djup respekt för sin armé. Men just nu ses risken för en direkt konflikt som mycket avlägsen och folk är inte inställda på en sådan utveckling.

En helg i slutet av mars trängs besökarna i *Imperial War Museum* (IWM) mitt i London. I museets butik kan man unna sig t-shirts med bilder av *Spitfires* på, de berömda jaktplan som stod emot tyska *Luftwaffe* under slaget om Storbritannien, eller propagandaaffischer avsedda att hålla britternas moral uppe under bomberna, bl a den kända ”*Keep calm and carry on*”.

I byggnaden påminner mängder av föremål om tillvaron under *The Blitz*, de tyska bombningarna av bl a London, Liverpool och Coventry från hösten 1940 till mitten av 1941 samt en tillfällig utställning om stämningarna bland britterna under de olika konflikter landet varit inblandat i. Det handlar om den pacifism som rådde efter första världskriget, de trauman som

präglade hemvändande soldater, det märkliga Falklandskriget 1982 eller det massiva motståndet 2003 mot att premiärminister Tony Blair lärer sig med USA:s president George W Bush i Irakkriget.

Vallmor för vapenstilleståndet

En rad museer är ägnade den brittiska armén. Under veckorna fylls de av skolklasser och på helgerna av familjer. *Royal Air Force*-museet i Hendon, norr om London, Armémuseet i Chelsea, Kungliga marinmuseet i Plymouth ... Och då har vi inte nämnt alla hyllmetrar om andra världskriget i bokhandlar eller den populära traditionen att ha *poppies*, vallmor, i knapphållet på årsdagen av vapenstilleståndet i första världskriget.

Ceremonin vid *The Cenotaph*, minnesmärket i kvarteret Whitehall i London, den andra söndagen i november varje år, som hyllning till de tusentals stupade i landets olika krig är den viktigaste i den kungliga kalendern. Kungafamiljens närhet till armén bidrar till dess anseende. Kung Charles III har tjänstgjort i flottan och har amirals rang. Hans yngste son Harry har varit med om två uppdrag i Afghanistan och är utbildad helikopterpilot, i likhet med den äldre brodern William. Och innan han hamnade i onåd betraktades deras farbror Andrew som en hjälte från Falklandskriget.

Det råder förvisso konsensus om stödet till Ukraina över partigränserna, men det ryska hotet betraktas som förvisat tusentals kilometer öster om Engelska kanalen. Redan när kriget i Ukraina startade mobiliserade briter sig: Boris Johnsons konservativa regering var då en av de första i Europa att skicka militär hjälp till Kyiv.

Kring 250 000 ukrainarna har kommit till Storbritannien på tre år, det ekonomiska stödet till Ukraina (cirka 3 miljarder pund om året) är oomstritt liksom, i varje fall för närvarande, premiärministern och labourledaren Keir Starmer's förslag om att skicka trupper för att garantera ett eventuellt fredsavtal, inom ramen för "den koalition av villiga" som Frankrikes president Emmanuel Macron lanserat.

Lugna folket och allierade

Premiärminister Starmer tillkännagav den 27 februari en ökning av militärbudgeten från 2,3 procent till 2,5 procent av BNP, och han har anordnat en rad möten med "koalitionen av villiga". Men hans regering vill inte ägna sig åt någon dramatisk retorik om de geopolitiska farorna och landets säkerhet. Den 21 mars poserade han tillsammans med besättningen på en *Vanguard*, en av fyra enorma kärnvapenbestyckade ubåtar som ska garantera brittisk nukleär avskräckning, ett sätt att lugna folket och de allierade inom Nato om landets förmåga att försvara dem. Men när en journalist ställde frågan till talespersonen för *Downing Street* om regeringen, som i Frankrike, planerade någon informationsbroschyr till medborgarna om vad som gäller i händelse av omfattande kris svarade han lugnt att det inte var aktuellt, för landet "var redan tillräckligt skyddat".

Däremot lägger inte experter och militärer band på sin oro. Den 21 mars publicerade marinofficeren Tom Sharpe ett alarmerande inlägg i *Daily Telegraph*: "Två ryska krigsfartyg i Engelska kanalen kan nå vilka mål som helst i Storbritannien."

"Storbritannien måste vara redo till krig senast inom tre år", sade för sin del general Roland Walker, den brittiska arméns överbefälhavare, i juli i fjol. "En konflikt är inte oundviklig" men "det är knappt om tid för armén att göra sig redo", tillade han med preciseringen att arméns eldkraft måste fördubblas fram till 2027 och tredubblas till 2030. Tilläggas bör att armén den 1 januari bestod av 74 000 man medan reservisterna uppgick till lite drygt 25 000. Andra experter talar om att det behövs en "järnkupol" av antimissiler för att skydda landet.

En del oroar sig också för moralen hos britterna i händelse av konflikt: kommer de att visa samma motståndssanda som 1940 eller den vilja till uppoffringar som rådde under första världskriget? I ett debattinlägg i *The Times* den 22 mars tog journalisten och tv-presentatören Giles Coren upp att John "Paddy" Hemingway, den siste RAF-pilot som deltagit i slaget om Storbritannien, just avlidit, 105 år. Coren konstaterade "svagheten" hos dagens briter. "1,2 miljoner unga under 25 år kräver hjälp för sin mentala hälsa medan Paddy Hemingway 1940 i deras ålder katapulterade sig ut ur sin brinnande cockpit [...] och simmade timtals i Nordsjön fullt medveten om att chansen att överleva var så gott som noll."

En opinionsmätning publicerad 26 januari i fjol underströk då bristen på engagemang för armén bland de unga i händelse av krig. Enligt den skulle 38 procent av dem som är yngre än 40 år vägra att tjänstgöra till försvar av landet i händelse av ett nytt världskrig.

Ökade militärutgifter tabu för vänstern i Spanien

Sandrine Morel, *Le Monde*, 14 mars 2025

Spanien satsar bara 1,28 procent av sin BNP på försvaret, en av de lägsta siffrorna inom Nato, och en del av den nuvarande regeringsmajoriteten motsätter sig all ökning av detta. Däremot är oppositionen till höger för upprustning av landet.

Premiärminister Pedro Sánchez verkade gå på ägg torsdagen den 13 mars efter det möte dit han inbjudit representanter för alla politiska partier, utom extremhögerens *Vox*, för att diskutera den i Spanien högkänsliga frågan om att öka militärutgifterna. "Vi tänker inte ge oss in i någon rustningsfeber", försäkrade socialistledaren. "Jag vill inte vara med på några krigiska uttalanden. Men jag anser att vi solidariskt måste bidra gemensamt med dem som solidariskt ställde upp på vår sida under pandemin och förbättra deras kapacitet till och verktyg för avskräckning."

Regeringschefen är pressad av Nato och andra EU-medlemmar och har nyligen gått med på att försöka nå målet med 2 procent av BNP till försvaret tidigare än beräknat. Han har dock inte angett några närmare detaljer eller något datum i ett läge då den djupt förankrade anti-militarismen inom den spanska vänstern hotar att spräcka regeringssamarbetet.

Och det var iförd en t-shirt med parollen "Nej till kriget" som Ione Belarra, ledare för vänster-radikala *Podemos*, anlände till mötet. Hon, och hennes parti, är inte bara mot ökningen av försvarsutgifterna, "ett katastrofalt misstag för EU och Spanien", utan vill också att Spanien ska lämna Nato. "Det står klart att varje euro som går till försvar och upprustning är lika med en euro mindre till hälsovård och utbildning, socialunderstöd eller byggande av billiga bostäder, och det är något som befolkningen i detta land behöver för att känna sig trygg", tillade hon.

"Hybrid-hot"

Självständighetsförespråkarna inom den katalanska vänstern i *Esquerra Republicana de Catalunya* har klart uttalat att de inte kommer att vara att räkna med i den här satsningen. Och tongångarna är likartade från den radikala vänsterrörelsen *Sumar*, som socialistpartiet bildar regeringskoalition med. "Ökade försvarsutgifter av varje medlemsstat är ingen garanti för att man ska lösa problemen med samordning och oförmågan till samverkan mellan arméerna i EU:s olika medlemsländer", hette det i ett uttalande från rörelsen den 11 mars. Och neokommunisterna inom *Izquierda unida*, som utgör en del av *Sumar*, planerar demonstrationer och protester. Premiärminister Sánchez för sin del har garanterat att det inte är tal om att "skära bort en enda euro i socialutgifterna".

Problemet handlar inte bara om att de partier som premiärministern stödjer sig på starkt motsätter sig ökning av militärbudgeten. Sánchez själv verkar inte direkt bekväm med kraven från sina allierade och föredrar att omformulera dem, eller rent av ge dem en annan inriktning. ”Det är viktigt att tala om försvar, men ännu viktigare att tala om trygghet”, fastslog han den 13 mars. ”För länderna österut och i Nordeuropa bygger avskräckningen på försvarssatsningar. Men inte för Spanien. Det hot vi utsätts för handlar inte om att ryska trupper skulle tränga genom Pyrenéerna och in på Iberiska halvön. För oss är hybridhotet det största problemet. För Spanien och Sydeuropa är största hotet cyberattacker, terrorism och klimatkrisen i Medelhavet ...”

”Ingen ber honom tala om cybersäkerhet i detta läge och hans uttalanden riskerar att tolkas som brist på solidaritet”, säger Félix Arteaga, forskare vid *Elcano*, kungliga institutet för internationella och strategiska studier. ”Vad Europa kräver är militära satsningar för att kunna stå emot hotet från Ryssland. Spanien behöver öka sina vapenlager, stärka luftförsvaret, sin försvarsförmåga, dvs göra en verklig satsning på ett kollektivt försvarssystem.”

Bland de partier som inbjudits till mötet var det bara Alberto Núñez Feijóo, ledaren för högerens *Partido Popular*, som tydligt uttalade sig för upprustning av Spanien. Men något samförstånd fanns inte. På sexton månader har inte oppositionsledaren och regeringschefen träffats och stämningen mellan dem är spänd. Nu förklarade han att Sánchez ”inte har någon plan och bara försöker dölja sanningen”, dvs att ”freden är hotad”. Och avslutningsvis att han inte tänkte ge premiärministern någon ”check in blanco”.

Hittills har alla spanska regeringar försökt minimera försvarssatsningarna, som är impopulära, och undvika investeringar i forskning som rör militärsektorn eller ge pengar till andra ministerier med koppling till försvaret eller ens någon ökning av pensioner för militärer. ”Vi har inte haft någon armé som befriat oss från nazismen, tvärtom hade vi en som förde oss in i ett inbördeskrig och diktatur”, säger Rafael Martínez, analytiker av civila och militära relationer vid Centret för internationella relationer i Barcelona, som förklaring till det tabu som råder kring försvaret.

Regeringarna har brukat gå runt frågan genom extraordinära krediter för att slippa all debatt i parlamentet. Och det är nog den lösningen som Sánchez tänker använda även nu. Tills vidare försöker den spanska regeringen övertyga sina europeiska allierade om att man satsar mer än det kan förefalla, bl a genom deltagande i humanitära uppdrag och fredsbevarande insatser. I februari lovade Pedro Sánchez en miljard euro i militärt bistånd till Ukraina. Och försvarsministeriet har tillkännagett en omedelbar ökning av sina utgifter med 400 miljoner euro. Som ska gå till löneökningar åt militären.

Spanjorerna föredrar soldater beväpnade med spadar

Sandrine Morel, Le Monde, 29 mars 2025

I Spanien, ett land som inte deltagit i något av världskrigen och upplevt fyrtio år av militärdiktatur, är antimilitarismen djupt förankrad och kriget långt borta.

Är den fysiska barriär Pyrenéerna utgör eller landets historia förklaringen till den distans spanjorerna intar till talet om risken för krig i Europa? Enligt den senaste *Eurobarometern*, publicerad den 25 mars, är spanjorerna de minst intresserade av att stärka säkerheten och försvaret. På frågan om vad som borde vara högst prioriterat inom EU svarar spanjoren utbildning och forskning. Bara 20 procent sätter försvaret främst, den lägsta nivån, tillsammans med Malta, inom EU.

”I Spanien finns en brist på insikt om globala hot som kan förklaras med att landet inte deltagit i något av världskrigen. Sen tillkommer en djupt förankrad antimilitarism, ett arv från

oppositionen mot Francos militärdiktatur”, säger Jesús A Núñez Villaverde, chef för Institutet för konfliktstudier och humanitära aktioner. ”Förutom en folkopinion som är allergisk mot allt militärt har ingen spansk regering efter demokratins återinförande, oavsett kulör, brytt sig om att pedagogiskt försöka förklara hoten i den värld vi lever och den roll armén spelar för avskräckning.”

Enligt en opinionsmätning av Centret för sociologisk forskning i november 2024 ansåg 57,9 procent av spanjorerna att deras land borde satsa ”lika mycket”, ”mindre” eller ”mycket mindre” på försvaret. Bara 27,7 procent ansåg att man måste satsa ”mer” och 14,2 procent ”mycket mer”. Ändå är militärbudgeten – 1,28 procent av BNP – en av de lägsta inom EU.

”När demokratin återinfördes efter Francos död 1975 låg militärutgifterna på en mycket låg nivå, för Spanien hade varken deltagit i andra världskriget eller kalla kriget”, säger Félix Arteaga, forskare i säkerhetsfrågor vid det kungliga *Elcano*-institutet. ”När Spanien gick med i Nato, 1982, började man köpa modern utrustning och bygga krigsfartyg. Men efter Berlinmurens fall [1989] började alla länder, även Spanien, att minska försvarsutgifterna.”

Besvärande fråga

Därefter, trots påtryckningar från Nato, har Spaniens militärutgifter förblivit låga. Och frågan överhuvud taget varit besvärande för de styrande. ”Vi får inte glömma att Spaniens deltagande i Irakkriget 2003 gjorde att José María Aznar och högerens *Partido Popular* förlorade valet 2004”, säger Arteaga.

Den socialistiske premiärministern Pedro Sánchez är medveten om att terrängen är besvärlig och vill inte utsätta folkopinionen för några tvära kast. Tillsammans med Italiens premiärminister Giorgia Meloni uppnådde han att planen på europeisk återupprustning döptes om till ”Redo 2030”. ”Jag gillar inte ordet återupprustning, inte det minsta. Vi måste rikta oss till våra medborgare på ett annat sätt när vi talar om behovet av att stärka säkerheten”, sade han den 20 mars i Bryssel. Och den spanske regeringschefen vill också att försvarsutgifterna omfattar cybersäkerhet och kamp mot klimatkrisen.

För Sánchez är frågan än mer kvistig eftersom den orsakat motsättningar i hans regering. Parlamentsledamöterna i partierna till vänster om hans socialistparti (PSOE) röstade den 20 mars inte bara mot ökade militärutgifter, utan också för att Spanien ska lämna Nato. Även det *Sumar* som ingår i Sánchez-regeringen. Även inom PSOE är frågan besvärande.

Nato-motståndet återfinns i själva verket en bra bit utanför yttersta vänstern. Många ger USA skulden för att Francodiktaturen kunde bestå i fyrtio år genom att 1953 med honom ingå Madridavtalet. Det ledde till att Spaniens internationella och ekonomiska isolering bröts i utbyte mot att USA fick upprätta fyra militärbaser där. ”För många innebar det ett att Francos regim kunde stärkas”, säger Arteaga.

Kontroversiell anslutning

Därför var mittenpolitikern Adolfo Suárez beslut om spansk Nato-analutning ytterst kontroversiellt. Då var PSOE emot och partiets dåvarande ledare Felipe González lovade att låta frågan gå till folkomröstning om han kom till makten. Det gjorde han också 1986 men då hade socialistledaren ändrat sig och var för spanskt Nato-medlemskap. Och ja-sidan vann med 57 procent av rösterna.

”På 1980-talet var armén en av de mest misskrediterade institutionerna”, säger Rafael Martínez, analytiker av relationer mellan civila och militären vid Forskningscentret för internationella relationer i Barcelona och medförfattare till en bok om arméns roll inför nya säkerhetsmässiga utmaningar, publicerad i december 2024 av Centret för politiska och konstitutionella studier. ”Löjtnant Tejeros försök till militärkupp 1981 och trampet av stövlar

var länge skräckinjagande. Militären betraktades som oduglig och franquister hela högen. Därefter har armén moderniserats, bl a genom kontakten med andra länder inom Nato. I dag är det en av de mest aktade institutionerna.”

Om spanjoren idag har en positiv syn på armén beror det framför allt på att den förknippas med släckning av skogsbränder, byggande av sjukhus på landsbygden – som under pandemin – och för sina fredsbevarande insatser internationellt.

Den militära akut-enheten (UME), som socialistregeringen under José Luis Rodriguez Zapatero bildade 2005 sedan de stora bränderna i Kastilien-La Mancha lett till elva döda på grund av de lokala myndigheternas dröjsmål med att begära hjälp av staten, har betytt mycket. Men de soldater som spanjorerna gillar bär inte något vapen utan en skovel, som i den Valencia-region som drabbades av förfärliga översvämningar i oktober i fjol med 223 döda. De tusentals soldater som kallades in mottogs som hjältar. Den regionala regeringen har för övrigt anförtrott återuppbyggnaden åt en pensionerad militär.

”UME har bidragit till att ändra bilden av militären. I själva verket är det en enhet inom civilförsvaret”, säger Martínez. ”Men spanjorernas misstänksamhet mot armén består och tillfrågade om i vilket läge den kan behövas svarar 30 procent av spanjorerna att den inte ska ingripa om Spanien blir attackerat.”

Den 26 mars försökte premiärminister Pedro Sánchez inför parlamentet lugna stämningarna genom att lova att ”inte en centime av sociala utgifter” ska drabbas av de ökade försvarsutgifterna. Samtidigt som hundratals demonstrerade utanför, bl a kulturpersonligheter som skådespelaren Javier Bardem och sångerskan Rozalen. På plakaten stod att läsa: ”Nej till kriget”, ”Nej till återupprustningen”.

Djup pacifistisk känsla präglar Italien

Allan Kaval, *Le Monde*, 25 mars 2025

I Italien förenas en katolsk och kommunistisk tradition i motståndet mot krig och en stor majoritet av invånarna är emot upprustningen av det egna landet och Europa.

Spår av denna kvardröjande uppfattning kan synas i husfönster, på väggarna på en del kaféer och restauranger, i stort antal vid stora möten kopplade till kriget i Ukraina eller om de ökade geopolitiska spänningarna på den europeiska kontinenten. Runt om i det offentliga rummet 2025 syns regnbågsflaggan med ordet ”fred” i stora bokstäver, en folklig kulturell referens och samlingstecknet för italienska pacifister i över sex årtionden, ett uttryck för motståndet hos en stor del av italienarna mot militären och allt som kan stärka den.

Bara att nämna ordet fred, bortom alla historiska och politiska samband, kan i Italien vara en tillräcklig signal i sig. Förutom på gatorna i de stora städerna och alla ställen där de regnbågsfärgade fanorna fladdrar bekräftas den verkligheten också av opinionsmätningarna: en stor del i Italien är mot återupprustningen av landet och av Europa.

En opinionsmätning publicerad den 20 mars ger prov på detta särdrag. Där ansåg 62 procent av italienarna att det fanns mer angelägna satsningar än försvaret, jämfört med ett genomsnitt spå 34 procent i EU i övrigt. De går också i spetsen (53 procent mot 39 procent i övriga EU) att säga nej till förslaget att utvidga det franska kärnvapenparaplyet till hela EU.

57 procent – varken Ryssland eller Ukraina

Sextiotvå procent av de tillfrågade är också för ett fredsavtal som innebär territoriella eftergifter till Rysslands fördel, bara 37 procent är för ökat militärt stöd till Ukraina – den lägsta siffran inom EU.

Enligt en mätning av opinionsinstitutet *Ipsos*, publicerad den 15 mars, stöder 57 procent av italienarna verken Ryssland eller Ukraina i konflikten och 39 procent motsätter sig EU-kommissionens plan för upprustning – 28 procent var för.

”Misstron mot användande av våld är något konstant i opinionen i Italien, inte ens händelser som massakern i Butja ledde till någon ändring”, säger Francesca Farruggia, sociolog vid La Sapienza-universitetet i Rom och generalsekreterare för *Archivio Doiarmo-Institutio di ricerche internazionale*.

Hon ser där en kultur med lång tradition: ”För Italien innebar andra världskriget en katastrof, med militära nederlag, ockupation och inbördeskrig mellan fascister och antifascister. För italienarna är krig något som borde tillhöra historien i och med övergången från Mussolini-regimen till Republiken.” Och i artikel 11 i 1948 års konstitution heter det också att ”Italien avvisar kriget som ett redskap för att inskränka andra folks frihet och som lösning på internationella konflikter”.

”Motvilja mot tanken på rättfärdiga krig”

Italiens grundlag var resultatet av en kompromiss mellan olika antifascistiska krafter inblandade i kampen mot diktaturen och den tyska ockupanten. Där dominerade kristdemokrater och kommunister, de båda politiska familjer som format efterkrigstidens Italien och där deras pacifistiska arv överlevt när båda är borta politiskt. ”Som pacifister når vi bara ut med våra aktioner i *Avvenire*, det katolska Italiens tidning, och *Il Manifesto*, en dagstidning långt till vänster”, säger Francesco Vingarna, koordinator för Italienska nätverket för fred och nedrustning.

En myriad av föreningar inom katolicismen och vänstern identifierar sig med pacifistisk retorik och det regnbågsfärgade baneret. Den fladdrade för övrigt för första gången 1961 vid fredsmarschen mellan Perugia och Assisi, mitt under kalla kriget, ett uttryck för den religiösa prägelns var att organisatörerna valt den helige Franciscus stad som slutmål.

”Folkopinionen i Italien visar traditionellt motvilja mot tanken på något rättfärdigt krig”, säger Mario Giro, ansvarig för internationella relationer vid Sant Egidio, en mycket betydelsefull religiös rörelse inriktad på humanitärt agerande och medling i konflikter. ”Man har svårt att se kriget som ett verktyg för att skapa rättvisa eller slå fast någon moralisk rätt”, säger han.

Den inställningen bygger enligt honom på en realistisk syn på internationell politik och som utesluter att krig kan användas i moraliska syften. I stället betraktas konflikter som rent cyniska sammandrabbningar mellan olika makter.

Naturkatastrof

Kriget ses därför ofta som ”en onödig massaker”, som påven Benediktus XV uttryckte det 1917 apropå första världskriget. I den meningen liknar det en naturkatastrof med folken som offer och aldrig som några aktiva subjekt med principer som drivkraft.

”Man kan säga att italienarnas inställning till krig är både machiavellisk, synnerligen realistisk, och katolskt präglad, pacifistisk och kopplad till Vatikanens hållning”, säger Mario Giro. Denna italienska pacifism rimmar också med påven Franciskus hållning, som i början av kriget i Ukraina kunde tolkas som ett försök att ställa sig mitt emellan de båda krigförande.

Just när det gäller kriget i Ukraina spåds denna strukturella inställning på att en stor del av befolkningen inte ser Ryssland som något hot mot Italien och Europa. Under efterkrigstiden och fram till början av 1990-talet var det italienska kommunistpartiet det största i Västeuropa och spred i italiensk kultur en positiv och välvillig syn på Moskva som överlevt partiet självt.

Inte heller under kalla kriget upphörde det kulturella och ekonomiska utbytet. Exempelvis var melodifestivalen i San Remo, en av årets viktigaste händelser i Italien, ett av få västliga evenemang att visas på tv i Sovjetunionen. I dagens kulturliv döljer den berömde gatuartisten Jorit i Neapel inte sitt stöd till Vladimir Putin. Rysslands president, för övrigt nära vän till tidigare premiärministern Silvio Berlusconi, missar heller aldrig ett tillfälle att offentligt uttala sin uppskattning av det italienska folket, i motsats till den regering som stöder Kyiv.

Lördagen den 15 mars framgick klart motsättningarna mellan anhängare och motståndare till upprustning och stöd till Ukraina också i EU-vänliga partier i de demonstrationer som anordnats på initiativ av Michele Serra, journalist på tidningen *La Repubblica* och kulturprofil. ”Det var en manifestation i mångfald som visade att en del av befolkningen var för att försvara Europa mot Trump och Putin”, säger Michele Serra.

Men karaktären på detta stöd, den militära aspekten, ger upphov till djupa meningsskiljaktigheter som splittrar såväl den majoritet som leds av Giorgia Melonis extremhöger som oppositionen. Arturo Varvelli, chef för avdelningen i Rom av tankesmedjan *European Council on Foreign Relations* säger: ”Avigsidan av italiensk pacifism är en tendens att alltid av bekvämlighet ställa sig på den starkares sida och inte låta sig påverkas av världens oro. Ibland nöjer man sig med att säga att Ukraina är långt borta och att Ryssland ju egentligen inte vill Italien något ont. Många italienare tycker helt enkelt inte att det angår dem.”

För Ungern är Ryssland inte något hot

Jean-Baptiste Chastand, *Le Monde*, 28 mars 2025

Kontrasten är slående för den som brukar lyssna till alla de stora anföranden ”för freden” som Viktor Orbán håller vid nationella högtider i Ungern sedan kriget i Ukraina startade. Medan den nationalistiske premiärministern oupphörligt upprepar för ungrarna att han gör allt för att ”skydda dem från det krig” som pågår i grannlandet i öster är landets armé ständigt närvarande framför honom och ofta i en profilerad roll.

På åskådarläktarna letar soldater efter rekryter med löften om en månadslön på 700 000 forint (cirka 1 700 euro) och armén gör reklam bland barn, ger dem möjlighet att kliva upp på militärfordon eller kanske öva sig med leksaksvapen ... En del militärer är iförda uniformer från det österrikisk-ungerska imperiets tid, ett uttryck för den nostalgi många känner för en epok då Ungern härskade över en stor del av Centraleuropa.

Denna bild av ett samhälle som vill fred samtidigt med att militariseras är en symbol för ungersk dubbeltidighet. Även om Orbán motsätter sig allt militärt stöd till Ukraina, och vägrar delta i de aktuella diskussionerna inom EU om bästa sättet att reagera på Donald Trump, stoltserar han också med att kraftigt ha förstärkt sin armé och påstår sig emellanåt rent av vara för en europeisk armé.

”Vi blir ständigt attackerade av länderna i Västeuropa, men de inser inte att sedan Orbán kom till makten i Ungern har han ju gjort stora ansträngningar för att modernisera sin armé och ersätta gamla system av sovjetisk standard med dem som gäller inom Nato”, säger Attila

Demko, tidigare hög tjänsteman inom försvarsministeriet och nu programchef för strategiska frågor vid nationella universitetet för offentlig administration i Budapest. ”Och vi har aldrig haft några problem med finansieringen”, säger han med en pik om den markanta skillnaden gentemot andra länder i Europa.

Reality-tv

Till skillnad från mycket pacifistiskt inriktade länder i Sydeuropa har Ungern däremot överträffat Natos mål om att 2 procent av ländernas BNP ska gå till försvaret. Efter decennier av stillastående började Ungern återupprusta från 2010 och inledde i föl till och med, för första gången sedan kommunismens fall, arbetet på att bygga en ny militärbas i Szolnok, en regementsstad i landets centrala del. Sedan 1989 har landets armé visserligen minskat från 150 000 soldater till knappt 25 000 idag, ett uttryck också för den djupa demografiska tillbakagång landet präglas av. Men man har igångsatt ett omfattande program för att öka antalet reservister till 20 000.

Sedan årsskiftet har det programmet rent av utvidgats till att gälla alla statstjänstemän, som uppmanas att delta i två veckors militärövningar på förläggning, ”i syfte att stärka vår försvarskapacitet i tider av hot”, sade försvarsministern då men undvek också omsorgsfullt att ange vari detta hot består.

Försöken att stärka rekryteringen till armén sker också sedan i januari via ett program i reality-tv där civila deltar i militär utbildning. Programmet samproduceras av försvarsministeriet och sänds på TV2, en kanal närstående regimen. Även om den här sortens satsning inte är direkt ifrågasatt är den heller inte särskilt populär, att döma av opinionsmätningarna. Enligt en studie gjord av institutet *Ipsos* i 30 länder hösten 2024 var det bara 38 procent av ungrarna som var för ökade militärutgifter, dvs tillsammans med Italien den lägsta andelen i något av de länder som ingick i undersökningen.

Besatt av migrationen

Géza Jeszenszky, utrikesminister i början av 1990-talet, har sin uppfattning om den tveksamheten. Han stod länge nära Orbán innan dennes pro-ryska omsvängning ledde till en brytning. Nu säger han att ”regeringen vilselett allmänna opinionen ända sedan kriget [i Ukraina] började genom att påstå att all kritik av Ryssland kommer att tvinga unga män i Ungern att fara och dö i Ukraina”. Visserligen fungerade ”denna hjärntvätt vid valet 2022 [en storseger för Orbán och hans parti], men nu har ungrarna insett att de länder som stöder Ukraina inte blivit indragna i kriget”.

Ungrarna tenderar ändå hela tiden att bagatellisera konsekvenserna för den egna säkerheten av kriget i grannlandet. ”Redan före upptrappningen av kriget 2022 var en stor del av folkopinionen i Ungern ogynnsamt inställd till Ukraina och det har inte förändrats under de tre år som gått”, säger Balazs Böcskei, chef för opinionsinstitutet IDEA. ”Drygt hälften av den vuxna befolkningen anser att Ungern och Ukraina inte har några gemensamma intressen. Den uppfattningen delas inte bara av anhängarna till regeringspartierna, utan också av den betydande del av dem som röstar på oppositionen.” Peter Magyar, ledare för oppositionen mot Orbán, aktar sig för övrigt noga för att alltför öppet uttala något stöd till Ukraina.

Precis som i Rumänien och Slovakien är det i gränsområdena till Ukraina som pro-ryska partier, som Orbáns Fidesz, uppvisar sina bästa resultat. De områdena är inte bara de minst utvecklade och med den mest ålderstigna befolkningen, det är också där befolkningen helst vill hålla sig undan kriget i Ukraina. ”Majoriteten av ungrare vill att Ungern ska vara neutralt i konflikten”, säger Balazs Böcskei. Enligt honom ”ligger Trumps mycket hårdare och mindre vänskapliga attityd gentemot Ukraina ganska nära vad stora delar av det ungerska samhället tycker”.

Och även om ungrarna säger sig vara redo att medverka till planerna på europeiskt försvar betyder det inte nödvändigtvis samma som vad Europa i övrigt tycker. ”Afrika är ett mycket större hot än Ryssland. Om de stora afrikanska nationerna faller samman kan det utvecklas till något mycket värre än allt vi hittills skådat”, säger Attila Demko, helt i linje med Orbáns besatthet av migrationen. ”Jag ser inget scenario där Ryssland kan ta total kontroll över Ukraina och skicka soldater ända till vår gräns”, tillägger han. Orbán har förvisso uteslutit allt deltagande i någon eventuell truppinsats i Ukraina under Frankrikes och Storbritanniens överinseende, däremot fortsätter han planerna på att skicka 200 ungerska soldater till Tchad, ett land som för övrigt precis sagt tack och adjö till de franska trupperna.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Artikelsamling: [Upprustning i Europa – varför och hur?](#) (17/3 2025)

Hanna Perechoda och Christian Zeller: [Debatt om den europeiska försvarsfrågan](#) ur ett vänsterperspektiv. (18 och 20 mars 2025)